

PÉNZÜGYI JOG

II. évfolyam

3. szám

1926. március

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR

Dr. LÉNÁRT VILMOS

Adóviszonossági szerződéseink.

Irta: *dr. Bodroghy József.*

Magyarország a legutóbbi esztendőök során a kétszeres adóztatás elkerülésére hat állammal kötött viszonzossági szerződést. Ezen szerződések közül a Németországgal, Ausztriával és Csehszlovákiával megkötött szerződések törvényeink közé már becikkelyeztettek, a Romániával és Jugoszláviával megkötött viszonzossági szerződés törvényjavaslat alakjában fekszik a nemzetgyűlés előtt, az Olaszországgal megkötött szerződés becikkelyezésére vonatkozó törvényjavaslat pedig a legközelebbi napokban kerül a nemzetgyűlés elé történő benyújtásra.

Viszonossági szerződések megkötésére szükség van mindenkor ott, ahol két állam adótörvényeinek rendelkezése azzal az eredménnyel jár, hogy egy és ugyanazon jövedelem és vagyon mindkét államban azonos természetű adókkal rovatik meg. Ennek a kétszeres adóztatásnak az elkerülése különösen fontosá vált a legutóbbi esztendőökben, amikor csaknem valamennyi európai állam egyenes adókulesait eddig soha nem halott magasságban állapította meg. Az adókulesoknak ilyen magasan történő megállapítása ugyanis mindkét államban történő adózás esetében jelenthette a jövedelem teljes felemésztését, vagy a vagyonok túlterhelését.

A magyarországi adózókat a viszonzossági szerződések abból a szempontból érdeklik, hogy külföldről folyó jövedelmek, illetőleg külföldön fekvő vagyontárgyaik kétszeres adóztatása hogyan kerülhető el. A szerződések megkötése előtti gyakorlat ugyanis az volt, hogy a külföldön fekvő vagyontárgyakat és az onnan folyó jövedelmeket kivétel nélkül megadóztatta a külföldi állam. Ezenfelül azonban jövedelemadó-törvényünk, illetőleg a jövedelemadóra vonatkozólag jelenleg életben lévő 500/1925. P. M. számú rendelet 1. §. 1. pontja alapján jövedelemadót kötelesek fizetni a magyar állampolgárok összes jövedelmeik után, ha a magyar állam területén lagnak, vagy itt rendes lakásuk van. Ugyanezen paragrafus 3. pontja alapján ugyanilyen elbírálásban részesülnek a külföldi állampolgárok, ha a magyar állam területén lagnak, vagy legalább egy évig egyfolytában itt tartózkodnak. Ezen rendelkezések szerint tehát a külföldről folyó jövedelmek Magyarországon jövedelemadó alá esnek. A vagyonadóra vonatkozólag törvényeink már

enyhébb rendelkezéseket tartalmaznak. Eszerint ugyanis (500/1925. P. M. 23. §. 1, 3. pont) a Magyarországon lakó magyar állampolgárok és az itt lakó vagy legalább egy évig itt tartózkodó külföldi állampolgárok Magyarországon csak az itt fekvő összes és a külföldi tőkevagyonuk után tartoznak vagyonszűrlő adót fizetni. Általános kereseti és társulati adó-rendelkezéseink az alájuk eső jövedelmek megadóztatásánál ismét nem tesznek különbséget belföldi vagy külföldről származó jövedelem között. Ezek a rendelkezések tehát alkalmasak arra, hogy azok következtében kétszeres adóztatás álljon elő.

A viszonyossági szerződések már most, sorra véve az egyes vagyontárgyakat és az egyes jövedelemforrásokat, abból az elvből kiindulva, hogy azokat azonos természetű adókkal csak egy állam róhatja meg, bizonyos elvek és intézkedések felállítása alapján szabályozzák azt, hogy azokban az esetekben, amikor az adóztatáshoz az adóforrás és az adózó személy különböző államhoz tartozása következtében két államnak volna joga, ezt az adóztatási jogát melyik állam érvényesítheti. Viszonyossági szerződéseink kettős alapelven épültek fel. Az egyik a területiség elve, a másik az adózó lakóhelye szerinti adóztatás elve.

Ez a két elv kiegészíti egymást. Azon jövedelmek és vagyonok ugyanis, amelyek valamely állam területéhez vannak kötve, azon államban adóznak, amely állam területén az adóforrás keletkezik vagy létezik. Azon jövedelmek és vagyonok pedig, amelyek a fentiek szerint nem helyhez kötöttek, az adózó lakóhelye szerinti illetékesség alapján adóznak.

Az egyes államokkal megkötött viszonyossági szerződések tételenként sorolják fel azokat az adóforrásokat, amelyek a területiség elve alapján adóznak. Kivétel nélkül a területiség elve alapján adózik az ingatlan és annak jövedelme, az iparüzem, a hasznosító vállalat, a hasznosító kereseti tevékenység, a közpénztárakból rendszeresen kifizetendő járandóságok és támogatások és a tantiémek.

A jelzőlogos követelések és azok jövedelme ugyancsak a területiség elve alapján adóznak. E helyen csak egyetlen kivételt tartalmaz a Jugoszláv állammal megkötött viszonyossági szerződés, amennyiben kivéti a területiségi elv alól a jelzőlogos követelést és annak jövedelmét az esetben, ha a közvetlen hitelező valamely pénzügyintézet. Ugyancsak a területiség elve alapján adózik a szellemi foglalkozás is az esetben, ha az helyhez kötött történik.

A tőkekamatokra vonatkozólag a német, az osztrák és a cseh szerződések azt a rendelkezést tartalmazzák, hogy amennyiben a szerződést kötő állam törvényei alapján az adó a forrásnál, tehát a kamatok kifizetésének a helyén rovatnék le, úgy a kamatjövedelem élvezőjének lakóhelye szerint illetékes adóhatóság, illetve állam adót nem szed. Azon államokban azonban, amelyek a tőkekamatokat nem a forrás helyén adóztatják, a kamatjövedelemre vonatkozólag azok élvezőjének a lakóhelye az adózásra az irányadó. Magyarországon jelenleg olyan tör-

vényünk, amely a tőkekamat adóját vagy illetékét a forrásnál kívánna lerovatni, nincs. Ennek az eredménye az, hogy a Magyarországról a külföldre folyó kamatjövedelmek a külföldön adóznak, ezzel szemben pl. a Németországból magyar adózókhoz folyó kamatok Magyarország területén mentesek az egyes adók alól. A román szerződés a tőkekamatok fogalmát megszüktve értelmezi úgy, hogy ezek a kamatok a kifizetés helye szerint csak az esetben adóznak, ha azokat közhatóságok, részvénytársaságok vagy egyéb pénzüzetek fizetik ki. Más esetben tehát az adó a kamatok élvezőjének lakóhelye szerint esedékes. A Jugoszláviával kötött szerződés a kamatokra vonatkozólag a német, osztrák és cseh szerződéshez áll közel, bár külön kiemeli azt, hogy a járadékok a járadék élvezőjének lakóhelye szerint adóznak. Ezen rendelkezés azonban homályos, minthogy ugyanezen szerződés értelmében a közpénztárakból és a magánosok által rendszeresen kifizetett illetmények és támogatások a kifizetés helye szerint adóznak.

A magánosok által rendszeresen fizetett járandóságok és támogatások Németországban, Ausztriában és Csehszlovákiában az adózó lakóhelye szerint adóznak. Romániával és Jugoszláviával megkötött szerződéseink szerint azonban abban az államban adóznak, ahonnan a jövedelem származik. Ha tehát pl. egy budapesti cégnek Németországban állandó fizetéssel bíró alkalmazottja van, az ezen fizetések után Németországban adózik. Ha ellenben ugyanezen cégnek Romániában van alkalmazottja, úgy a budapesti cég a kifizetett illetmények után a 300/1925. P. M. rendelet értelmében Magyarországon tartozik leróni az alkalmazotti kereseti adót, a Romániában tartózkodó vagy lakó alkalmazott pedig az 500/1925. P. M. rendelet 1. §-ának 2. pontja alapján ezen jövedelmei után Magyarországon jövedelemadót tartozik fizetni. Megfordítva pedig a helyzet az, hogy romániai munkaadónak magyarországi állandó fizetésű alkalmazottja Magyarországon adót nem fizet.

A szerződések számos esetben pontosan szabályozzák az adóztatásnál szerepet játszó fogalmakat. Így valamennyi szerződés az iparüzem, a hasznot hajtó vállalat, a hasznot hajtó kereseti tevékenység és a társasüzletekben való részesedés adózását az üzlettelep helyéhez köti. Ebből kifolyólag szabályozza az üzlettelep fogalmát. A Németországgal megkötött szerződés kimondja azt, hogy üzlettelepnek tekintendők a vállalat székhelye; a fiókok, gyártási helyek, bevásárlási és eladási telepek, raktárak, irodák és egyéb üzleti berendezések, amelyekben maga a vállalkozó, ennek üzletrészes, cégvezetője, vagy más állandó megbízottja üzletműködést folytat. Ugyanezt a szabályozást veszik át a többi államokkal kötött szerződések is. A szellemi foglalkozások az egyes szerződések szerint azon államban adóznak, ahol azok helyhez kötötten folytattnak. A helyhez kötöttség fogalmát az Ausztriával és a Jugoszláviával kötött szerződések úgy szabályozzák, hogy helyhez kötötten történik a foglalkozás akkor, ha az üzlettelepből, irodából, megrendelőhelyiségből, előadói teremből, színpadról, stb. folytatattik.

Magyarország viszo-

A szerződést kötő állam	Beckkelyezés	Mikor lépett életbe?	Földterület, épület, jelzálogos követelés és annak jövedelme	Iparüzem, hasznóhajtó vállalat, hasznót hajtó kereseti tevékenység	Társas üzletekben való részesedés
Németország	1925. LX. t.-c.	1925. okt. 10. Alkalmazták 1920. jan. 1-i kezdettel	Azon államban adózik, amelyben az ingatlan fekszik (I. cikk)	Azon államban, ahol az üzlettelep van. (II. cikk)	A bányarésztvények, részvények és egyéb értékpapírok kivételével az iparüzemmel egyenlő elbírálásban részesül. (II. cikk)
Ausztria	1925. évi XXXIX. t.-c.	1925. nov. 10. Alkalmazást nyer 1919. január 1-től	Azon államban adózik, amelyben az ingatlan fekszik (II. cikk)	Azon államban, ahol az üzlettelep van. (III. cikk)	A bányarészek, részvények és egyéb értékpapírok kivételével az iparüzemmel egyenlő elbírálásban részesül. (III. cikk)
Csehszlovákia	1924. évi XXII. t.-c.	Alkalmazták 1919. jan. 1-i kezdettel	Azon államban, amelyben az ingatlan fekszik. (I. cikk)	Azon államban, ahol az üzlettelep van. (II. cikk)	A bányarésztvények, részvények és egyéb értékpapírok kivételével az iparüzemmel egyenlő elbírálásban részesül. (II. cikk)
Románia	A megkötött egyezmény becsikkelyezve még nincs	Alkalmazták 1924. jan. 1-től	Tárgyi adó azon államban jár, ahol az ingatlan fekszik. (I.-II. c.)	Azon államban, ahol az üzlettelep van. (III. cikk)	Az iparüzemmel egyenlő elbírálásban részesül. (III. cikk)
Jugoszlávia	A megkötött egyezmény becsikkelyezve még nincs	Alkalmazták 1924. jan. 1-től	Azon államban, ahol az ingatlan fekszik. Kivétel a jelzálogos követelés, ha pénzüintézet a hitelező. (I.-II. c.)	Azon államban, ahol az üzlettelep van. (IV. cikk)	A társas üzletekben való részesedések mint ilyenek, nem esnek külön adóztatás alá. (IV. cikk)
Olaszország	A megkötött egyezmény becsikkelyezve még nincs	Alkalmazták 1927. jan. 1-től	Azon államban, ahol az ingatlan fekszik. (II., V. c.)	Azon államban, ahol az üzlettelep van. (III. cikk)	Az iparüzemmel egyenlő elbírálásban részesül. (III. cikk)

nossági szerződése.

Szellemi foglalkozás	Közpénztárakból rendszeresen fizetendő járandóságok és támogatások	Tőkekamatok.	Tantiémek.	Magánosok által rendszeresen fizetett járandóságok és támogatások.	Egyéb jövedelmek.
Azon államban, ahol helyhez kötötten folytatattatik (III. cikk)	Azon államban, ahol kifizetésre kerülnek. (V. cikk)	Ha olyan törvényekhozatának, amelyek a kifizetés helyén adóztatnak, a másik állam e jövedelem után adót nem szed. (VI. cikk)	Azon államban, ahol a tantiémét megállapító vállalat székhelye van. (VI. cikk)	1. egyéb jövedelmek.	Az adózó lakóhelyén. Mindkét államban lévő lakóhelyek esetén a tartózkodási helyén. (VII. cikk)
Azon államban, ahol helyhez kötötten folytatattatik. (IV. cikk)	Azon államban, ahol kifizetésre kerülnek. (V. cikk)	Ha az adó a forrásnál szedetik, a közpénztárak, testületek és pénzintézetek által kifizetett kamatok után a másik állam nem szed adót. (VII. cikk)	Azon államban, ahol a tantiémét megállapító vállalat székhelye van. (VIII. cikk)	1. egyéb jövedelmek.	Az adózó lakóhelyén, ennek hiányában tartózkodási helyén. (I. cikk)
Azon államban, ahol helyhez kötötten folytatattatik. (III. cikk)	Azon államban, ahol kifizetésre kerülnek. (IV. cikk)	Ha az adó a forrásnál szedetik, a megadózott kamatjövdelem után a másik állam adót nem szed. (V. cikk)	Azon államban, ahol a tantiémét megállapító vállalat székhelye van. (V. cikk)	1. egyéb jövedelmek.	Az adózó lakóhelyén, mindkét államban lévő lakóhely esetén a tartózkodási helyén. (VI. cikk)
Ahol tevékenységüket kifejtik. (V. cikk)	Azon államban, ahol kifizetésre kerülnek. (IV. cikk)	Az állam, megye, község, részv. társ. pénzintézetek kötvényeknek és az általuk kifizetett tőke kamatok a kifizetés helye szerint adóznak. (II. cikk)	Azon államban, ahol a tantiémét fizető vállalat székhelye van. (VI. cikk)	Azon államban, amelyből a jövedelem származik. (IV. cikk)	Ingatlanból, jelzálogos követelésből, iparból, kereskedelem-ből és más hasznosító foglalkozásból származó jövedelem kivételével az adózó lakó-, illetve tartózkodási helyén. (VII. cikk)
Ahol tevékenységüket kifejtik. (III. cikk)	Azon államban, amelyből a jövedelem származik. (V. cikk)	Az adós lakóhelye szerint, járadékoknál a járadék élvezőjének lakóhelye szerint (II. cikk)	Azon államban, ahol a tantiémét fizető vállalat székhelye van (VI. cikk)	Azon államban, amelyből a jövedelem származik. (V. cikk)	Adózó lakóhelyén, ilyenek hiányában tartózkodási helyén (VII. cikk)
Ahol a tevékenységüket tartásán kifejtik. (IV. cikk)	Azon államban, amelyből a jövedelem származik. (IV. cikk)	Közjogi testületek kötvényeinek és pénzintézeteknél elhelyezett tőkék kamata az adós székhelye szerint. (V. cikk)	Azon államban, ahol a tantiémét megállapító vállalat székhelye van. (VI. cikk)	Azon államban, amelyből a kereset származik. (IV. cikk)	Az adózó lakó helye szerint (VII. cikk)

Azon jövedelmekre vonatkozólag, amelyek az adózó lakóhelye szerint adóznak, a szerződések tisztázzák a lakóhely fogalmát. Az osztrák szerződés szerint lakóhelynek azt a helyet kell tekinteni, ahol valakinek olyan körülmények között van lakása, amelyekből a lakás megtartásának szándékára lehet következtetni. Ha a lakóhely mindkét államban előfordul, akkor az adó azt az államot illeti meg, amelyben az adózó a figyelembe veendő időszak alatt túlnyomóan hosszabb ideig tartózkodott. Ha pedig ez a tartózkodás egyik államban sem volt túlnyomó, az adót az az állam veti ki, amelynek az adózó állampolgára, vagy ha az adózó egyik államnak sem állampolgára, a két állam mindegyike az adót az adóalap fele-fele után veti ki. A német szerződés szerint lakóhely az, ahol valaki olyan körülmények közt tartózkodik, amelyből arra lehet következtetni, hogy az adózó ott nemcsak átmenetileg tartózkodik. Lakóhely hiányában az állampolgárság az irányadó. Ugyanigy intézkedik a Csehországgal, a Jugoszláviával és a Romániával kötött szerződés is.

Megjegyezzük még, hogy a trianoni békeszerződés által elszakított területekre vonatkozólag adótörvényeink külön konkrét rendelkezéseket is tartalmaznak.

Jogalkotás.

Rokkantellátási adó. Az 1925. évi XLVIII. törvénycikkben szabályozott rokkantellátási adót a földadó, házáadó, társulati tantemadó, kereseti adó, jövedelem- és vagyonadó fizetésére kötelezett természetes és jogi személyek tartoznak fizetni. A természetes személlynél közömbös az, hogy magyar állampolgár, vagy idegen állampolgár-e és hogy Magyarországon, vagy külföldön lakik-e. Rokkantellátási adót tartoznak fizetni a külföldi vállalatok is a Magyarországon kivetett adójuk után.

Mentesek a rokkantellátási adó alól:

1. Azok a személyek, akik a fent felsorolt adónemek egyikét sem tartoznak fizetni;
2. az ellátás tartama alatt a pénzbeli ellátásban részesülő, vagy már végkielégített hadirokkantak, hadiözvegyek, hadiárvak, — ki utóbbiak mindaddig, amíg be nem következnek az a körülmény, amely ezen személyek ellátására (járadékára) vonatkozó jogszabályok szerint az ellátás (járadék) beszüntetését vonná maga után.

Féladómentességben részesülnek a Károly-csapatkeresztesek.

Az adómentességre igényt tartó hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvak első ízben 1926 április 30-ig tartoznak az illetékes főszolgabíró (polgármester), Budapesten a kerületi előljáró által kiállított eredeti igazolványával és annak egy hitelesített másolatával az adómentességre irányuló igényjogosultságukat illetékes adóhivataluk előtt igazolni.

A szolgálati (munkabér) viszonyban álló alkalmazottak, akik az adómentességet az előbb említett jogcímen akarják igénybe venni, az igazolvány hitelesített másolatát további eljárás végett munkaadójuknak kötelesek átadni.

A rokkantellátási adó fizetési kötelezettség a földadó, ház-